

nekakošni zvezi. Da se v peči potrebna in pristojna gorkota napravi, je v nekem kotu poslopja še druga majhna peč, v kateri kakih deset dni zaporedoma — vsak dan po tri do štiri ure — z živinskim, posebno velbljudnim gnojem kurijo, da valivno peč greje. V ti zanimivi napravi pa nimajo gorkomera, ampak se ravna po skušnji in lastnem čutji. Ko je gorkote preveč, odprejo neke predore, da unanji zrak valivnico nekoliko ohladi. Jajca devajo najprej v prvi predal, pa tako, da se ne dotikujejo eno drugemu; potem pa jih prekladajo iz predala v predal, dokler piščeta v zadnjem predalu zgornjega nastropja iz lupin ne prederejo. Obračajo jih vsako noč in vsak dan po dvakrat, osmi dan pa jih pregledujejo skerbno pri luči, da odberejo klopote od plodnih jajc. — Štirinajsti dan so jajca že v prvem predalu zgornjega nastropja, in dvajseti dan začnejo piščeta v poslednjem predalu lupine predirati in se kaj urno valé. Tisti majhni hip, ko sem v predal gledal, se jih je izvalilo kakih deset do dvajset. — V ti zanimivi napravi se izvali vsak mesec čez 6000 piščet. Gledé časa ni res veliko dobička, pa čudovito, skorej neverjetno število piščet obilo poplačuje čas in stroške.

Od mesta Džize do prvih piramid, ki jih dan današnji sploh „džizke piramide“ imenujejo, je le še poldrugo uro, in vendar nisem šel do njih, nekaj zato, ker sem se bal, da bi me vročina spet ne prevzela, nekaj zato, ker sem perve tri z kahirskega grada dobro vidil. — Z omenjenega grada se vidi pa tudi kúp menfiških piramid, zakaj piramide stojé vse le v kupih, in samotne ni nikjer. Takih kupov je v srednjem, pa le v srednjem Egiptu, od severja proti jugu saj pet, ki obsegajo do 40 večjih in manjših piramid. — Najzanimiviše in visokejše so džiske piramide. Perve štiri stojé po versti od severo-izhoda proti jugo-zahodu. Pervo največo je dal sozidati, kakor Herodot (II. 124 &.) pripoveduje, kralj Keops, da bi se spomin njegov na veke ohranil. — Pa kako drag je ta spomin! Kako krut trinog je mogel Keops biti! Sto tisoč ljudi je terpinčil mnogo let, da so nečimernemu ošabnežu z nedopovedljivim trudom in terpljenjem prazen spominek napravili. Res, da spominek je sam na sebi veličansk in za veke, skorej bi djal, za večnost napravljen, in ni mu ga para na svetu; al truda in terpljenja toliko ljudi pri nepotrebnem težkem delu ne splača nobeno veličanstvo pod solncem.

Keopsova piramida, najvisokejša zidanca ali stavba na zemlji, stojí, kakor vse druge piramide, na levi strani reke, na nekem skalnatem griču kakih sto čevljev verh Nila. Sto tisoč ljudi, ki so se pa — po 10,000 vsake tri mesce — verstili, se je ukvarjalo s tem nedopovedljivo težkim delom, s to grozovito kamnato germado, okoli štirideset let. Celih deset let so lomili in rezali v skalovitih hribih med Nilom in rudečim morjem le kamnje za-njo, in pa delali dolgo dolgo, deset sežnjev široko cesto ali tlak iz nekakošnega terdega, dobro uglajenega kamna, da je bilo moč veliko, po tri in štiri sežnje in še več dolgo, in po tri in štiri čevlje debelo kamnje na omenjeni grič spraviti. — Drugih deset let so grič ravnali in tla za stavbo pripravljali, in pa notranje hrame, sobe in prehode izdelovali. In še le po tem, ko je bilo že vse to doveršeno, so jeli unanje strani te grozovite germade staviti, in so imeli s tem nek 20 let opraviti. Stojí pa čudovita stavba na čveterovogljati podlagi, in vsaka stran podlage meri po Herodotu 800 gerških čevljev. Ravno toliko meri po Herodotu tudi visokost piramide. — Poznejši pisatelji, zlasti novjših časov, pa ne dajajo piramidi ne tolike širokosti ne tolike visokosti. To pa izhaja menda le iz tega, da je pesek, ki ga veter iz bližnje puščave nanaša, nekoliko podlage že zasul in s tem dolgost podlaginih strani in visokost piramide skrajšal. Po srednji meri pa znaša dolgost vsake strani sila obširne podlage 693 čevljev, visokost piramide pa navpik 481 čevljev. Verst dolgega in debelega kamnja, kakoršnega ne najdeš menda v nobeni drugi stavbi na

svetu, je od tal do verha nekoliko čez 200. Skladi ali verste strašno velikega kamnja so od temelja do verha kaj umetno zložene kakor stopalnice.

Po pravici se prša: čemu in v kateri namen so bile te grozovite kamnate germade s tolikim trudom in s tolikimi stroški napravljene? Od nekdanj so učeni to prašanje pretresovali in prevdarjali, pa menda še nobeden nam ni pravega povedal. — Čudno pa se mi zdí, da so si učeni tudi s prašanjem glave belili, kako je bilo mogoče, toliko kamnje v toliko visočino spraviti, in da niso raji Herodotu verjeli, ki naravnost pripoveduje, da so imeli nekakošno mašino, ki so jo od verste na versto prestavljali in ž njo kamnje kviško vzdigovali. Še naš verli Vertovec jo je zašel, ker v „občni pevestnici“ tako-le piše: „Hrib iz zemlje so napeljevali in nanašali poleg piramide zmirej više, da so po njem kamnje na piramido pomikali; potem so pa od zgorej doli piramido z dražim marmeljem oblačili in proti zemljeni grič nižali in raznašali, dokler ni bilo vse dokončano.“ Ne, ne, hriba in zemlje si niso nanosili, ampak mašine so imeli, kakor Herodot pripoveduje, in brez mašin bi ne bili tolikih stavb nikakor doveršili.

Ker mi tedaj ni kazalo, v veliki vročini do piramid jahati, se prepeljemo, ko smo bili zgorej omenjeno napravo, v kateri se piščeta brez kokelj valé, dobro ogledali, spet čez reko v staro Kairo nazaj. Med mesticom Džize in staro Kairo pa je v reki precej dolg in dobro obdelan otok, ki mu „Rode“ pravijo. Tudi ta prijetni otok sem hotel še ogledati, ne ravno zavolj drevja in mnogoverstnih cvetlic, ki se že od deleč vidijo, ampak zato, ker mi je znano bilo, da na tem otoku je neka druga koristna naprava, ki sem jo želel viditi. Še enkrat stopimo tedaj v čoln, in se prepeljemo na lepi otok. Omenjena naprava pa je Nilomer, to je, neka mera, po kateri narašanje in vpadanje reke in najvikši stan Nilovega razliva merijo, da zvedó, kdaj je čas prekope, grape in vodotoke odpreti, da vsa rodovitna zemlja pod vodo pride. — V starodavnih časih je bilo več takih Nilomerov, kakor v Sienah, v mestu Memfis-u in drugod; dan današnji pa je menda le še en sam na otoku Rode, pa tudi ta je iz novjših časov, ker ga je dal nek saracenski kalif napraviti. Na južnem koncu otoka stojí namreč neko čveterovogljato, širokemu stolpu podobno poslopje, in v tem stolpu je tudi čveterovogljat, z belim marmorjem prevlečen, in kolikor Nilova struga globok vodnjak, ki je po nekem širokem predoru z reko v zvezi. Sred vodnjaka stojí dolg osmirovogljat steber iz belkasto-sinjega marmorja, v kterege je mera vrisana po nekkih stopnjah, ki jim „dra“ pravijo. Ko sred mesca junija reka strugo napolni in se začne po ravnini razlivati, se ogleduje skerbno narašanje vode, in od 1. julija daje vlada v veliki Kahirí vsak dan javno oklicovati, za koliko se je voda narastla ali padla. Ko se reka za 16 drov ali komolcov naraste, se veselí in raja vés Egipt. Sedaj se napravi čez to vladna listina, da se po nji davki razmerijo, in da najemniki vladnih v najem danih zemljišč tretji del najemščine naprej plačajo. Če pa voda te visokosti ne doseže, je vse žalostno in pobito, in slabe letine in draginje se je bati.

Od tod se vernemo zadovoljni pa drugi poti v veliko Kairo nazaj, kamor smo dospeli kmali po poldne.

(Dalje sledí.)

Prošnja za Valvazorja.

Zdaj je nastopil čas, spominike staviti tudi pri nas; pripravljajo ga za grofa Radeckega, sklepajo za Vodnika, namenjajo za dr. Knobleharja; za barona Vega je domoljub sprožil besedo, pa se še ni prijela; za barona Valvazorja so ga krajnski stanovci postavili v Medii pri katoliški grajski kapelici, pa je pozabljen, kot je kapelica opuščena. Verh tega pa sta dva učena moža vergla nad Valvazorja kamen, da je bil protestant. Kdor po-

misli, da so ga pokopali v katoliški kapelici, ko je protestantstvo že davno iztirano bilo iz dežele; kdor pregleda, kako je on pisal o katoliških rečeh, znamenito o svetnikih na Kranjskem česnih; Valvazorja ni v stanu dolžiti protestantstva. Vendar dobro bi bilo, da bi se dobilo posebno spričevanje zastrañ Valvazorjeve vere, in tisto se mi zdí, da bi se najhitreje dobilo iz smertnih bukev tiste fare, kjer je umerl, ali kjer je bil zakopan. Umerl pa je Valvazvor leta 1693 mesca septembra, kterege dneva se ne vé, v Kerškem mestu, in pokopan je bil v Medii (Gallenegg), kjer je pokopališe za Valvazorjevo rodovino z mašnim ustanovilo. Pervi kraj je v Leskovški fari na Dolenskem, drugi zdaj v Kolovraški, poprej pa v Moravški fari na Gorenskem.

Prosimo, naj bi se iskalo v smertnih bukvah v tistih farah, in naznanilo, kaj je zapisanega o Valvazorjevi smerti in njegovem pokopu. To ni za samo prazno vednost, ne samo za čast kranjske zemlje, ali za slavo verlega moža; saj je tudi za hvalo katoličanov na Kranjskem, da so imeli toliko učenega moža v svoji sredi. Potegniti se moramo za svoje!

Hicinger.

Slovenske narodne pripovedke.

O Kresniku.

1.

Že gospoda Davorin Terstenjak in Koloman Mulec sta v „Novicah“ nekoliko narodnih povest o Kresniku priobčila. Naj tudi meni je dovoljeno o tem basnoslovnem bitji povedati, kar sem slišal med slovenskim narodom.

Pohorci pravijo, da Kresnik je imel dosti krav, ktere je sam dojlil. Mleko njegovih krav je tako dišalo, da je bela kača večkrat se v hlev skrila in jim izsisala mleko. Svoje krave je sam pasel najrajši po planinah. Enkrat zaspi, in pride tolovaj iz Velenj, pa mu vse krave ukrade. Kresnik jih je iskal, pa ni jih mogel najti. Ali imel je psa s čveterimi očmi. Tega pošlje po planinah. Res hitro zavoha kravice. Bile so zaperte v votlini silne gore. Psek beži domú h Kresniku, kateri je sedel v velikem gradu, in oznani svojemu gospodu, da je krave našel. Kresnik zleti kakor ptič čez planine in poterka na vrata. Al tolovaj, napol človek napol pa pozoj, mu jih ne izpusti, dokler ga Kresnik s strelo ne zakolje.

2.

O Kresniku znajo posebno dosto okoli Vurberga povedati. V vurberžkem gradu je Kresnik kraljeval dosti let. Posebno rad je kvartal, zato je enkrat šel h kačji kraljici v Babilon igrat. Pri kačji kraljici pa se ni smel nobeden pripogniti, če mu je kvarta z rok padla. Kakor hitro se je pripognil, mu je kačnjak odsekal glavo. Al Kresnik je bil čeden, in ni se pripognil, ampak njegov zvesti psek mu je kvarto pobral in v lapah podal. Kresnik je bil tako srečen, da je vsem možnje izpraznil, potem se vsede na svoje zelenke (Eisenschimmel) in se skoz luft odpelje v Vurberg. Kačja kraljica pa izpusti vse kače za njim, da bi mu zlato vzele, al on z gromsko strelo vse postrelja. Samo ena, ktera je bila dolga, kakor je Drava, bi ga bila skoro pičila. Al Kresnik skoči v grad. Kača opaše grad in ni pustila Kresnika iz grada. Kresnik ji glavo stolče z železnim kujem in jo verže v globoki studenec. Po povestih drugih jo je Kresnik živo v globočini studenca pripel za železno verigo, ktero je sto kovačev kovalo.

3.

Kresnik je imel brata Trota. Ž njim se je enkrat peljal na zlatih kolah na gostijo k babilonski kačji kraljici.

Ko se en čas peljeta, je začelo hudo germeti. Kačja kraljica pa ni Kresnika terpela, čeravno se mu je zmirom prilizovala. Pošlje tedaj kačo, ktera je kakor orel imela silne peroti. Naglo z megel zleti na njega, in ga hoče zaklati. Al Trot je s svojo zlato sekiro ji glavo odsekal. Kača z repom v oblake mahne, in z oblakov se izlije neizmerna ploha na zemljo, tako da sta se Kresnik in Trot skoro potopila. Al zelenki so z bistrimi nogami dirjali kot blisk in so rešili svojega gospodarja iz povodnji.

4.

Enkrat je babilonska kačja kraljica poslala krivega Kresnika. Bil je vražji copernik. Kraljica mu reče: Dam ti pol kraljestva in še svojo zlato krono, če mi zakolješ Kresnika. Copernik zleti skoz luft do Vurberga, al Kresnikov pès hitro zavoha sovražnika. Kresnik pogleda skoz okno in iz Drave se kadí černa megla, iz megle pa gleda černi bik. Kresnik se tudi v bika spremeni, in mu gré v luft naproti. Z močnim čelom ruči v črnega bika, kateri premagan se v Dravo prekopicne. Po tem je začelo dežiti, kmetice so roke skoz okno držale, in kapala je sama zlata pšenica na zemljo.

5.

Kresnik se je enkrat zaljubil v lepo hčer kačje kraljice. Al ker ni vedil, kako bi prišel v kraljičino palačo, da bi ga ne spoznali, se je spremenil v palačnjaka. Pride na dvorišče, vse se mu smeja in ga za norca ima. Peljajo ga h kraljici, on pa žaljuje do polnoči. Ko pa kraljica spat odide, se je spremenil v lepega junaka in odpelje princezno.

6.

Največji neprijatelj Kresnikov je bil kačji kralj Babilon. Toti je Kresniku enkrat vse krave pokral in jih v velikem bregu skrila. Kresnik vzeme silno boklačo (batino) in udari po pečini. Mahoma pride jezero hudih duhov iz globoke votline. Ko so ti duhi na svetlo stopili, se je začelo bliskati in germeti kakor na sodni dan. Al Kresnik je vedil, da so to sami vražji coperniki bili; zato je vse potolkel; saj so bili sami patoglavci, in hitro se je zvedrilo. Potem pa še zakolje kačjega kralja in dobi krave nazaj.

7.

Kačji kralj je enok hotel Kresniku kozla vkrasti, kateri je imel zlato brado. Kresnika ravno ni doma bilo, ampak na planini s svojim zvestim psom na lovu. Ko domú pride, hitro zgreši kozla. Zapreže svoje bistre štiri zelenke in ga ravno dojde pri morji. Z ostro topovo (tepačo, sekiro) mu razkolje glavo in kozla vpreže v kočijo. Kadar se s kozlom domú pelja, je povsod, kjer sta se peljala, zemljo pohleven dežek namakal, in tisto leto je rastla sama zlata pšenica.

8.

Enok je Kresnika morski kralj povabil na gostijo. Vzel si je najlepšo Vilo, ktera mu je za doto prinesla devetsto in devet in devetdeset gradov. Iz vurberžkega grada je stopil v zlato barko, in za 30 dni je prišel k morskemu kralju. Tam so samo farezino pili. Kačja kraljica je zvedila, da ni Kresnika doma. Hitro zleti v vurberžki grad, in mu odpelja lepo ženo Alenčico. Ko Kresnik domú pride, ne najde ljube žene. Hitro si zmisli, da mu jo je odpeljala kačja kraljica. Sedem mescov je imel iti do kačje kraljice. Ko do nje pride, se začne huda vojska. Kresnik je dosti vojšakov s sabo vzel. Kraljica kačja se je skrila v globoko gorsko votlino, v kateri je bila k pečini Kresnikova žena Alenčica priklenjena, in ktero je varovala gerda kačja pošast. Al Kresnik je bil močnejši in je kačjo pošast zakljal, in ljubo svojo Alenčico rešil. Fr. Pohorski.